

***Avantgardet* om Spanienrörelsen**

Innehåll

Introduktion.....	1
Till den som vill resa till fronten.....	2
No pasarán.....	3
”En bomb slog ned bland en grupp kamrater...”.....	4
Spanien just nu.....	6
På ”permis” i Barcelona.....	7
Frontkämpe överfallen på kommunistiskt möte.....	11
Kommunisterna och Spanien.....	13
HUR jag lämnade Spanien och VARFÖR.....	15
Svinaktighet utan like.....	17
Natt vid Aragon.....	18
Vad är sanning?.....	20

Introduktion

Tidningen *Avantgardet*, som var organ för Socialistiska Partiets (SP) ungdomsförbund (Sverges socialistiska ungdomsförbund), hade en ganska omfattande bevakning av utvecklingen i Spanien, särskilt under 1937 – ett urval av dessa artiklar finns redan publicerade på marxistarkivet (se [Om spanska inbördeskriget](#)). Men *Avantgardet* behandlade givetvis även andra aspekter av Spanienfrågan, såsom solidaritetsarbetet och frivilligrörelsen, man redovisade ”frontreportage” m m – det är sådana texter som denna artikelsamling innehåller (artiklarna följer i tidsordning).

Socialistiska Partiet råkade ofta i konflikt med svenska kommunistpartiet i Spanien-frågan. Detta gäller såväl synen på utvecklingen i Spanien (där SP stödde det antistalinistiska arbetarpartiet POUM i Spanien), som Spanienrörelsen, vilket inte minst framgår av de följande artiklarna.

För en mer översiktlig redogörelse för SP:s problematiska förhållande till Spanienrörelsen, se Bernt Kennerström artikel [Socialistiska partiet och spanska inbördeskriget](#).

Se även artikelsamlingarna [Socialistisk Tidskrift om spanska inbördeskriget](#), [Socialistiska Partiet och POUM](#) och [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#) samt broschyren [Spanien i revolution](#) författad av SP:aren August Spångberg (sommaren 1937).

Martin Fahlgren 10 april 2010

Avantgardet 21-36**Henry Wiström****Till den som vill resa till fronten**

Resa till Spanien för att hjälpa folkfronten – hur många unga arbetare i detta land kan det vara, som just nu umgås med den mer eller mindre starkt kända önskan att på dylikt sätt bispringa de spanska klasskamraterna? Kanhända inte så få – det stora äventyret lockar alltid den manliga ungdomen och dess idealitet är som oftast också av aktivt slag.

Närmaste anledningen till dessa rader är en kamrats fråga, hur han skulle kunna ta sig ned till Spanien för att strida vid fronten. Han reflekterade särskilt på möjligheten att ”arbeta sig med en båt” till Spanien och tänkte sig att han sedan skulle erbjuda sin tjänst åt den spanska regeringen.

Även om en sådan plan är förestavad av en aldrig så ärlig och självuppoftande vilja att bispringa våra spanska klasskamrater i deras kamp mot fascisterna, så bygger den likväl på en missuppfattning, inte blott om läget, utan även om möjligheterna. Man kan dock tänka sig att en del arbetslös manlig ungdom kan falla för frestelsen att söka utbyta en trist tillvaro mot det lockande äventyret och i den avsikten ger sig ut på en dumdristig färd i riktning mot Spanien. Att en sådan färd i varje fall inte bör företas med båt utan biljett och reskassa avser nedanstående att belysa.

Att ”arbeta sig med” en båt är för det första inte så enkel sak som man skulle kunna tro. Det räcker inte med bara kaptensens medgivande, om i och för sig är svårt att få. Det finns nämligen en sjölag, som förbjuder medförande av andra än passagerare och besättning och bestämmer vilka fartyg, som får ta med passagerare och hur många. För passagerare tages alltid full avgift för biljett och skall en man resa ”mot arbete” så måste fartygsbefälhavaren inmönstra mannen. För resa från utlandet till Sverige användes ibland detta sätt på konsulatets initiativ för att få hem medellösa svenskar. De mönstrar då pro forma som ”besättningsmän” mot en hyra av – 1 kr för hela resan! Men denna formalitet kringgås i själva verket lagen. Från Sverge går det knappast för fler än kaptensens personliga vänner att få resa på detta sätt – om rederiet ger lov. Men man kan skaffa sig ordinarie anställning i ett fartyg som anlöper till exempel Barcelona eller Valencia. Men – enligt mönstringsbestämmelserna får avmönstring endast ske i svensk hamn, med vissa undantag, som straffavmönstring, och i fall av svårare sjukdom. Alltså måste vår man rymma i spansk hamn.

Nu finns det emellertid något som kallas för pass, och det har inte vår man. Sjöfartsboken gäller i stället för pass endast då man tillhör ett fartyg eller i laga ordning är avmönstrad. Då detta inte skett, är vår man officiellt sett rapporterad som försvunnen från svenskt fartyg och konsulatet på platsen vänder sig till den spanska polisen och den spanska främlingskontrollen med en begäran om efterlysning. – mannen kan ju tänkas ha blivit mördad. Oaktat denna procedur har svenska sjömän tidigare kunnat gå på luffen i Spanien i månader; främlingskontrollen har inte varit så effektiv i Spanien och det har varit ganska lätt att undgå myndigheterna. Men nu förutsätter vi ju att vår man självmant ska anmäla sig hos de spanska myndigheterna som volontär till armén.

Det är inte troligt att nämnda myndighet vill gå med på detta – folk har man ju tillräckligt, medan man lider brist på livsmedel, vapen och material – men även om den vill det, kan den inte utan godkännande från svensk myndighet anta anbudet. Det finns noga utformade bestämmelser länderna emellan angående utbytet av medborgare och i detta fall måste den spanska myndigheten anmäla till konsulatet att vår man anträffats utan pass, vilket betyder att passfrågan först måste ordnas, och det kommer att bli svenska konsulatet, som bestämmer om vår man skall få fortsätta till fronten eller skickas hem. Konsulatet kan å andra sidan inte utskrivna ett pass för sådant ändamål utan att först ha underrättat sig om, huruvida vår man har

något otalt med de svenska myndigheterna, varför det enda troliga resultatet blir utvisning och hemskickning. Att sakna pass i utlandet betyder i fall av normala förhållanden svårigheter, i fall av krigstillstånd t.o.m. livsfara. Återstår såldes som enda möjlighet att skaffa pass för ändamålet redan i Sverige, men i så fall kommer med säkerhet det spanska konsulatet att vägra inresetillstånd.

Av en mängd skildringar att döma har den spanska gästvänligheten mot utlänningar under inbördeskriget fått ge vika för en misstrogen och fientlig stämning, som gjort vistelsen där riskabel även för svenskar, som sedan åratal bott i Spanien och därför känner till folket, språket och förhållandena.

Därtill kommer, att folkfrontsregeringen har stora svårigheter redan med försörjningsproblemet gentemot sitt eget folk, och därför inte kan hälsa främlingar med glädje, även om de kommer i den välvilliga avsikten att kämpa vid fronten mot rebellerna.

Den lagliga regeringens problem ligger ju till på ett helt annat sätt: på den ena sidan står det väsentliga av den reguljära spanska arméns ledarskap med herravälde allt från början över arsenalerna; numera med överlägsenhet även i luften. Folkfronten har folkets massa bakom sig, men har mera löst sammanfogade stridskrafter. En sådan "civil" armé kommer lätt att lida av vissa svagheter: den är moraliskt känsligare för militära motgångar och överhuvud ostadigare i sin hållning. En reguljär armé däremot är som en maskin; den enskildes skiftningar mellan mot och modlöshet betyder mycket mindre i den militära krigsmaskinen, än i milisstyrkorna. Skall bladet vända sig måste milisarméns brister i material och organisation avhjälpas, flygplan anskaffas m. m.

Den enda personliga medverkan som kan tänkas lämplig från utlänningars sida är som militära instruktörer, flygplansförare och därmed jämförbara tekniska uppgifter – från dem, som innehar de erforderliga kunskaperna.

Avantgardet 8-37 (s 7)

No pasarán

Från en kamrat som kämpat på olika frontavsnitt i Spanien har Avantgardet fått mottaga följande:

Kära kamrater!

Äntligen vill jag skriva några rader till er från det för sin frihet kämpande Spanien. Vad jag lärt mig här genom de otaliga exemplen på hjältemodig insats för de proletära intressena, det skall bli av stor nytta i arbetarklassens frihetskamp. Jag glömmer aldrig vilket djupt intryck en affisch gjorde på mig här i Spanien. Den meddelade kort att 400 kamrater bland de 600 medlemmarna i den kommunistiska socialdemokratiska ungdomsorganisationen i den staden stupade i strider den 19-21 juli i fjol. Nästan obeväpnade hade de drivit ut de fascistiska trupperna ur kyrkan och kasärnerna där de förskansat sig. Intet offer var för dessa ungdomar för stort i kampen för friheten. Sådana exempel finnas överallt i Spanien.

Sedan de fascistiska trupperna slagits ned är denna stad definitivt i regeringens händer. Fascisternas egendom har exproprierats och har ställts till de antifascistiska organisationernas förfogande. Ett hotell ordnades till sjukhus, villor användas som klubbhus för de antifascistiska organisationerna. Små företagare, som förblev lojala mot regeringen, fick kvarstå som ledare för sina fabriker. Men alla fabriker står under arbetarnas kontroll, d.v.s. under CNT:s och UGT:s kontroll. Civilbefolkningens och i synnerhet kvinnornas hållning är beundransvärd. I en liten stad i närheten av fronten har jag sett hur lugnt och disciplinerat befolkningen reagerade under flygalarm. Under de senaste dagarna hade staden upprepade gånger bombarderats, ingen kunde tro att det skulle bli lättare nu. Men den fascistiska flygmaskinen gjorde tydligen bara en rekognoseringsflygraid. Omedelbart efter att tre korta sirenljud

förkunnat att faran var över, gick var och en åter till sitt arbete. Ingen människa kunde ana vilka faror innevånarna i denna stad hade genomgått. Lugnt och värdigt gjorde var och en sitt. Samma var förhållandena vid Madrid. Endast de sönderskjutna husen och barriaderna visade att man var i närheten av fronten.

I 9 månader har det spanska folket redan kämpat denna hjältemodiga strid mot fascismen, inte bara mot dess egna – med dem skulle de varit färdiga för länge sedan – utan mot den internationella, särskilt den tyska och italienska fascismen. Trots detta föres striden med samma begeistring som i julidagarna. Lösenordet ”no pasarán” är för dem inte någon fras – det är övertygelse. Säkerligen i dag mer än tidigare, då de tack vare noninterventionspolitikens be-
drägeri inte var i stånd att kämpa med likvärdiga vapen mot de tyska och italienska flygplanen. Det spanska folkets kamp måste understödjas i alla länder, ty dess strid är en kamp mot den internationella fascismen...

Vad mig beträffar, så ligger jag för närvarande sårad på sjukhus, Vid Madrid fick en fascistisk tysk kula tag i mig. Jag hoppas att snart bli i stånd att ge svar på tal.

Socialistisk kamphälsning!

Max

Avantgardet 9-37 (s 1, 7)

”En bomb slog ned bland en grupp kamrater...”

Harry Norrblom berättar om hård strid...

... Kamraterna Harry Norrblom och Yngve Andersson sårades i striderna vid Huescafronten den 13 april och befinner sig nu på lasarettet i Lérida. ”Det var en hård strid”, skriver Harry, ”det är ett under att någon av oss lever”. Vi återger följande avsnitt ur hans brev, som styrker att den svenska arbetarungdomen har anledning vara stolta över de kamrater ur olika riktningar som deltar på folkets sida i kampen mot fascismen:

Jag sitter på ett lasarettståg i Sarinena. Mitt emot mig sitter kamrat Yngve Andersson. Vi är på väg till Leridas lasarett. Vi fyra svenskar har i dag (den 13 april) verkligen fått gå igenom ekluten. Det var i skyttegravan utanför Huesca.

I går fick vi marschorder från Pina. Efter en färd med buss c:a 15 mil var vi framme vid fronten vid Huesca. Vi fick nu mat, varefter bussfärden fortsatte till de ställningar vi skulle besätta. I gryningen fick vi order att förflytta oss till den främsta ställningen. Förhållandet var, att våra trupper hade omringat Huesca och även avskurit huvudvägen, och nu gjorde fascisterna förtvivlade försök att kasta oss ur våra ställningar vid huvudvägen.

Klockan var tio då ett fascistiskt flygplan visade sig. Det flög fram och tillbaka över linjerna och spanade. Efter en kvart avlägsnade det sig. Vi förstod att det nu skulle bli artillerield och luftbombardemang. Det gick en timme, och så hördes i fjärran motorbuller, vilket snabbt tilltog i styrka. Så uppenbarade sig 17 fascistiska flygplan, vilka började ösa ned bomber i hundratal över våra ställningar. Det var en svår pärs. Vi låg och tryckte oss mot väggarna i skyttegravarna och försökte göra oss så små som möjligt. Jag kom att tänka på ”lumpen” hemma i Sverige, då jag låg på Rosersberg och vi en dag hade övning i skyddsställning vid artillerield. En del av pojkarna fick uppsträckning av sergeanten för att de inte tryckte sig intill marken tillräckligt. ”När det blir verklighet, då kommer ni att äta jord”, förklarade han. Vi skrattade, och jag tänkte då, att det kommer nog att dröja. Men två år efteråt blev det verklighet.

De fascistiska flygplanen fick nu understöd av eget artilleri, och vårt läge började bli svårt. Då gavs order om attack, och vi stormade fram mot en artilleriställning som fascisterna hade tagit från oss tidigare. Vi var sex man som tog den tillbaka – vår politiske ledare Michael, kamrat

Nisse Lätt, jag samt tre spanska kamrater. Den erövrade ställningen bestod av två kanoner med vagnar, tre tält, en fälttelefon, signalinstrument, ammunition och livsmedel.

Fascisterna hade nu retirerat en kilometer, men deras flygplan och artilleri lade spärreld mot oss och tvingade oss att hejda vår framryckning. Nu uppenbarade sig våra flygare och skingrade fascisternas plan. Men rebellernas artillerield hade kommit igång på allvar, och då vi inte kunde ligga kvar på marken längre tid måste vi fortsätta framryckningen. Emellertid uppenbarade sig 19 fascistflygare, och nu blev det ett verkligt inferno. Under en timmes tid bombarderade flygarna oss. De vräkte ur bomber till ett antal av cirka 300. Hela tiden pågick eldgivning från rebellernas artilleri, och c:a 1000 granater exploderade på det område – ej större än 3 x 300 meter – som vi låg på. Det är ett under att någon av oss lever.

Helskinnade kom vi dock ej undan. När vi gick tillbaka blev Nisse Lätt skadad i ansiktet av en granatskärva, jag i låret och vänstra handen, Michael i högra handen. Då jag kom till förbandsplatsen träffade jag Yngve – han hade fått en bombskärva i benet samt vänstra foten klämd av en sten. Hagberg hade träffats av en bombskärva i högra armen. Alltså alla svenskarna sårade. Yngve talade om att Hagbergs arm hade räddat hans liv. Under det värsta bombardemanget låg de båda längst framme i linjen och sköt. Så kom det fyra stora bombplan i bredd. ”Nu är det färdigt”, sade Hagberg, och så tog de skyddställning vid en stenmur. Precis rätt över dem släppte fascistflygarna ned bomber. En bomb slog ned bland en grupp kamrater, som låg alldeles bredvid, och dödade fyra.

– Det var som om jorden lyfte sig under oss, förklarade Yngve, och så kände jag som om jag blivit av med ben och armar. Men jag fick bara en skärva i högra benet och en klämd fot.

Kamrat Hagberg hade legat med högra armen över Yngves hals, då han träffades av en bombskärva. Hade han inte gjort det, hade Yngve träffats i halsen, och hans krigarbana hade lyktats.

Samtliga svenskar har skött sig utmärkt – ingen hade dragit sig utan alla har befunnit sig längst fram i linjerna.

Vid Aragonienfronten fr v, stående: Paul Hafner, Norrblom, Andersson, knästående Nisse Lätt, Hagberg.

Avantgardet 13-37 (s 3 + sista sid)

Spanien just nu

40-åriga gevär mot fascisternas junkerplan

Kommunisterna ha tagit revolvrarna från officerarna på Huescafronten

I pressläggningsögonblicket når oss ett meddelande från en av våra klubbister vid Huescafronten där han aktivt deltagit i striderna under mer än fem månader. Det är Yngve Andersson från Enskedeklubben, som skriver till en ungdomsbekant vilken inte tillhör vår rörelse. Brevet finns hos honom, vilket anföres till ev. tvivlares fromma.

Tisdag den 15 juni.

Vi väcktes kl. halv sju av vår kapten. ”Kaffet färdigt, gå och drick, därefter marschfärdiga.” Men det blev ingen avmarsch av. I stället fick vi provskjuta våra gevär, 4 skott var. Det befanns att minst två tredjedelar av gevären var odugliga, vartannat och vart tredje skott klickade, mekanismerna var utslitna, det var ganska ålderstigna pjäser, mitt var av år 1891. Ingenting hände, vi studerade dagorderna. Nisse och jag hade vakt följande morgon mellan 5 och 6.

Den 16 juni.

Vi hade just gått på vakten då en kurir kom med order. Det blåstes uppställning och det gavs order: ”Marschfärdiga så fort som möjligt, endast gevär och filter medtages. Vi fick en första frukost, bröd, marmelad och frukt. Vid 7-tiden kom bussarna och hämtade oss. Så bar det iväg. Vart? Vi visste ingenting. Vi gissade men snart fick vi veta vår adress.

När vi kört en halvtimme stoppades vi. Vi fick ammunition och reservproviant. Vi skulle upp i Monte Orcaru och avlösa ett kompani spanjorer som lyckats taga några viktiga ställningar från fascisterna. Nu skulle det bli vår uppgift att försvara dem.

Vi kom med bussarna till ett stort bergsparti. Nu skulle vi fortsätta till fots. Det bar uppför. Vi följde en slingrande gångstig. Klockan var nu vid 9-tiden, solen brände och svetten rann.

Så ljöd ropet: *Aviación*. Omkull och orörliga. Stoppa undan alla blänkande föremål.

Det var 3 maskiner men de sköt inte, endast spanade. Om ett par timmar skulle de komma åter. Vi fortsatte. Vi kom fram till en hög bergstopp, som vi skulle försvara mot fascisterna. Men hur fan skulle det gå till med våra dåliga gevär? Vi hade inte en enda kulspruta på kompaniet, inte en enda handgranat.

Första pluton i vår sektion fick gå upp på toppen för att gräva skyddsställningar. Vi fick slå oss ned på en skogsbeklädd kulle strax bakom. De blev genast utsatta för artillerield. Vi fick ligga och se hur den ena fullträffen efter den andra slog ned i deras ställningar.

Vid 5-tiden på eftermiddagen kom order att även vi skulle upp i ställningarna. Artillerielden hade nu ökat. Två batterier trummade på för fullt. Vi hade just nått upp till krönet under det granaterna slog ned runt omkring oss då det skreks: *Aviación*.

Jag tänkte: Nu blir det samma sak som i Sankta Oniteria? Vi sökte skydd under några buskar och så kom de. Jag räknade till 13 men var ej säker på att jag sett alla. Ett 30-tal bomber slog ned runt oss. De kom på en gång. En del slog ned endast 10 meter från oss. Granatskärvorna visslade, marken gungade. De kom igen. Samma sak. Vi låg och tittade uppåt. Nu kom de igen för tredje gången – 5 tremotoriga junkerplan i bredd. De lade av tredje salvan.

Vi såg hur grabbarna lämnade ställningarna utmed hela linjen. Vi svor: Djävlar anamma, nu har fascisterna ställningarna tillbaka.

Så kom ordern: Tillbaka. Vi kunde inte stanna. Det vore detsamma som att vi alla skulle stryka med och fascisterna lika väl taga ställningarna. Deras artilleri sköt hela tiden och nu

kom jagarna och cirklade runt, fick ned på endast 30 meters höjd och vräkte ned bly med sina kulsprutor. Jag tänkte: Här skulle dessa krigsdårar Hitler och Mussolini & Co vara med och känna sin litenhet, de kanske skulle byta skinn.

Vi diskuterade: Var fan var vårt flyg? Skulle de inte komma snart? Måste vi gå tillbaka, det kändes hårt. Men vad skulle vi göra?

Det var ingen lätt sak att gå tillbaka. Ett stycke i taget och så skyddsställning. Den som mister besinningen och flyr i panik blir ett lätt byte för flygarna. Vi var tre svenskar i sällskap. Vi lyckades fånga 5 mulor som sprang omkring alldeles skräckslagna. Två av dem var lastade med proviant.

Fascisterna hade nu hunnit upp i ställningarna och besköt oss med kulsprutor. Vi grejade oss till största delen tack vare deras föga respektingivande skjutskicklighet. Kompaniet hade samlats, många kamrater fattades. Grabbarna blev glada då vi kom med proviant, då de inte hade ätit sedan morgonen och klockan var nu närmare 9 på kvällen.

Den 17 juni

Vi ligger nu och väntar på att gå till attack utan kulsprutor, utan handgranater, med odugliga gevär. Medan i Barcelona över 5000 Guardia Asaltos luffar omkring med moderna ryska gevär med bajonetter och revolverar. En bajonett är här en sällsynthet. De flesta av våra officerare äger ej några revolverar! Guardia Asaltos stal dem i Barcelona.

Vi väntar nu att få läsa i kommunisternas tidningar huru vi skandalöst utrymt våra ställningar utan strid och som motsats få läsa hur Internationella brigaden i Madrid går från den ena segern efter den andra. Men de kommer kanske snart hit och hjälper oss att taga Huesca och Zaragoza. Och så får deras tidningar något att skriva om vilka bedragare och sabotörer trotskister och anarkisterna är, men hur de själva – de enda rättrogna – utfört underverket. ”Tråkigt nog har jag inget att undvara till Ny Dags nya press.”

Antifascistiska hälsningar

Yngve Andersson

När du läst detta, gå upp till Folkets Dagblad och Ungdomsförbundet och låt dem läsa det. Men glöm ej det och gör det medsamma.

Hälsningar till er alla

Yngve

Nu kom ordena: Färdiga till avmarsch. Antagligen attack.

Hej

Avantgardet 13-37 (s 4-6)

Spanienbrev till Avantgardet

På ”permis” i Barcelona

Från kamrat Norrblom – Enskedeklubben – har vi mottagit följande skildringar i tre på varandra följande brev. De ger en bra bild av livet bakom fronterna i dagens Spanien. I ett av breven medsändes utan kommentarer den ruskiga pamflett som vi avbildat på motst. sida.¹ Den är försedd med klister på baksidan och fästes tydligen överallt av de revolutionens sabotörer som har till

¹ Bilden – som vi ej tagit med här – utgörs av en affisch som visar en POUM-märkt mask med hammaren och skäran bakom vilken det döljer ett ondskefullt grinande ansikte med ett nazistiskt hakkors tatuerat på huvudet – ett motiv som det finns flera varianter av från denna tid (se bilden i slutet av artikelsamlingen [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#) för ett annat exempel på detta). Nederst på affischen står det (på katalanska): ”AV MED MASKEN!! Trotskismen är fascismens agent, förtruppen vid det beväpnade angreppet mot folkets regering. Att utrota trotskismen är att eliminera kontrarevolutionens trupper.”

uppgift att bakom fronterna sprida osämja och förvirring bland den spanska befolkningen. Norrblom och hans klubb- och stridskamrat Yngve Andersson befann sig vid tidpunkten ifråga på 14 dagars permission från den aktiva kampen på Huescafronten.

Barcelona den 29 maj 1937

I natt vaknade vi av ett helvetiskt oväsen. Visselpipor och sirener tjöt, granater exploderade. Vi kom i kläderna med fart och slog upp fönstret. Inga flygmaskiner hördes – det måste alltså vara artilleri. Hotellpersonalen sprang omkring och slog på dörrarna och blåste i visselpipor. Jag tittade på klockan. Den var 3,25.

Det var mörkt. Inget ljus tändes. Vi trevade oss ned på gatan. En nedgång till underjordiska järnvägen var endast 20 meter från porten. Halv nakna människor strömmade ditned. Granaterna slog ned alldeles i närheten – öronbedövande knallar.

Men ingen panik märktes. Det hela gick som en exercis, man såg ju att det inte var första gången. En kvinna fick ett hysteriskt anfall. Hon hade ett barn på armen. Vi försökte få henne med den i ”metron” men det gick inte. Hon bara skrek och gestikulerade och slog ifrån sig.

Det var tre-, fyrahundra människor därnere. Fotogenlyktor var redan tända. Det hela verkade spöligt... överkligt. Barnen grät, kvinnorna diskuterade.

Bombardemanget var snart över. Det varade endast tio minuter. Vi gick upp igen och lade oss men det var svårt att somna. Gatorna fylldes av nyfikna och upprörda människor. Ambulanserna tjöt ... det låter inget vidare uppbyggligt då ljudet är förvillande likt visslingen av en granat. Det liksom kittlar nerverna något emedan man är van från fronten att omedelbart reagera....

Enligt okontrollerade uppgifter har över hundra personer av civilbefolkningen dödats. Ambulanserna har kört för fullt nu i flera timmar. Även flygmaskiner medverkade vi bombardemanget. De flesta bomberna och granaterna slog ned i hjärtat av staden. Det är något hemskt detta att bombardera civilbefolkningen. Någon militär fördel kan ju inte uppnås genom detta – endast ett meningslöst slaktande av försvarslösa människor, till störta delen kvinnor och barn, då männen är vid fronterna. De är djävlar dessa banditer...

* * *

Barcelona 2 juni 1937

– Upp din sjuovare ...

Det är min högt värderade kamrat Yngve som väcker mej på söndagsmorgonen den 29 maj med detta i hög grad odisciplinerade utrop.

– Det är i dag som vi ska gå och se på tjuvfäktingarna så det skadar inte att vi är där i god tid om vi ska få några biljetter, fortsätter Yngve.

– Aj som fan.. Jag for upp som en blix och var i kläderna på några ögonblick. Saken var den att vi föregående kväll beslutat att gå och se på tjuvfäktingarna vilka går av stapeln i Barcelonas största tjuvfäktningsarena, belägen vid Plaza Monumental. Behållningen av tjuvfäktingen skulle tillfalla Röda Korset.

Vi ändrade buss nr E och så bar det iväg till utkanten av Barcelona. Stadion var en ganska stor anläggning och rymde 22000 personer enligt vaktmästarens uppgift.

Efter det att vi inköpt biljetter beslöt vi att gå och äta frukost. Vi hamnade på ett verkligt arbetarkafé. Där bjöds vi på ris kokt i olja med kokta musslor, sniglar och diverse småkryp. Det var gott.

I början av vår vistelse här nere åt vi med en viss återhållsamhet en del mystiska rätter på diverse småkryp från såväl sjön som landbacken. Man blir härdad med tiden och nu äter vi svenskar allt som kryper och går.

Men det börjar lida mot fyra och vi förflyttar oss till Stadion. Runt Stadion var det lång biljettköer vilka tålmodigt väntade på biljetter. En sak har jag lagt märke till: spanjorer trivs att stå i kö. De kommer i regel en timme innan något händer trots att evenemanget ifråga sker i en lokal som gott och väl rymmer alla intresserade.

Det var med en viss spänning vi gjorde vår entré. Vi erlade 50 centimos var till vakten och utbeikom var sin sittdyna. Nu spelade musiken upp och matadorers och picadores kom in på arenan. Picadores var två beridna män. Hästarna var försedda med en tjock madrassaktig beklädnad på endast högra sidan om bringan. Ryttarna var utrustade med långa stavar med en kort pilk i änden. De tycktes ej vara så särdeles omtyckta av publiken som så fort den fick syn på dem började vissla. Men de var på arenan bara fem minuter för varje tjur eller till dess de gett tjuren ett tjuvnypp med staven.

Nu började det på allvar. Picadores hade ridit ut och kvar var fyra banderillos, försedda med röda skynken som de retade tjuren med. En av dessa var tydligen utsedd att spela huvudrollen. Med det röda skynket litet upprullat på värjan dansade han i djärva cirklar alltid en hårsman från tjurens horn. Modig var hann sannerligen. Det höll på att sluta illa ett tag då han snavade och föll framför tjuren, men han lyckades parera stötarna från hornen till dess kamraterna hann fram och klarade honom.

Nu uppenbarade sej två nya banderillos – arbetsfördelningen är noga uträknad – och placerade skickligt varsina två korta spjut i ryggen på tjuren som nu blev alldeles vild och gick till anfall. Banderillos klarade sig emellertid genom en snabb flykt över skyddsplanket.

Så kom matadoren och började leka med det av smärta halvgalna kreaturet med tillhjälp av det röda skynket. Gång på gång anföll tjuren men matadoren vek alltid skickligt undan, alltid en hårsman från hornen.

Men nu började tjuren tröttna och matadoren tog sin värja i högra handen och när tjuren gjorde ett utfall drev hans motståndare den med all kraft in i manken på djuret. Bölande av smärta och raseri dansade nu tjuren runt en stund men blev sedan stående. Matadoren hade under tiden varit och hämtat en slags värja med en tvärså av metall pålödd vid spetsen. Den lirkade han in i handtaget på den värja som tjuren hade i kroppen och drog ut den.

Så började den grymma leken på nytt. När tjuren blivit tillräckligt uppretad och gjorde ett utfall drev matadoren på nytt in sitt vapen. Denna gång mellan två halskotor vilket medförde att tjuren stupade som en stock. En puntiero högg nu tjuren med en kniv strax bakom nacken och så var tjurens saga all.

Det är ganska svårt att utdela dödsstöten åt tjuren då den måste ta precis för att det skall bli resultat. Det var flera gånger som man missade och publiken uppskattade det inte alls utan gav sitt missnöje tillkänna genom visslingar i för ändamålet medförda visselpipor.

Den av mig relaterade tjurfäktningsproceduren upprepades fem gånger å rad varefter det blev paus. Nu kom flickor från Röda Korset och började företa insamling. Det blev en ganska munter tillställning. Publiken tävlade i att singla tiocentimosstycken ned på arenan. För att upplockningen inte skulle ta för lång tid var man tvungen att skicka in hela personalen – cirka hundra personer – som arbetad och slet i sitt anletes svett en bra stund.

Nu var det bara en tjur kvar. En men ett praktexemplar. Den jagade först alla på arenan befintliga banderillos över skyddsplanket – cirka 170 cm. högt. Därefter fick publiken till dess oerhörda förtjusning se tjuren själv i ett elegant hopp gå över samma plank. Mellan planket och publiken var en cementerad vall försedd med ett stängsel. I den cementerade gången

uppehöll sej funktionärer och polismän och dessa fick nu i en väldig fart kasta sig över planket in på arenan. Jag är ingen anhängare av denna råa sport så jag njöt verkligen av tjurens dans med funktionärerna. Men trots tjurens tappra kamp dukade han till slut under och fick vandra samma väg som de andra.

En munter episod inträffade när den tredje tjuren skulle expedieras. En av de uppträdande banderillos skulle lika med tjuren men gjorde det inte tillräckligt skickligt så publiken buade och visslade allt vad tygen höll.

Då hoppade en milisman – milicianos – ned från publiken och började reta tjuren så pass skickligt att publiken blev alldeles vild av förtjusning. Men detta blev för mycket för banderillos så de körde helt sonika iväg amatörfäktaren och det var på håret att det blivit upplopp bland publiken. För att demonstrera sitt missnöje reste publiken sej och hyllade milicianospojken i kraftiga leverop. Så var denna tjurfäktning över och vi var en upplevelse rikare under vår vistelse här nere i Spanien.

* * *

Peñalaba den 10 juni 1937

Vi, Yngve, Nisse och undertecknad tillhör nu Internationella Bataljon Choque, grupo Internacional och har uppgått i denna bataljon. I 14 dagar var vi i Barcelona under vilken tid vi fick nya uniformer så vi ser ut som riktiga främlingslegionärer nu. Den 6 juni kom det bataljonsorder: samtliga soldater marschfärdiga kl. 9 em. Fronten.

Allmän belåtenhet. Visst var det bra i Barcelona men har man nu en gång varit med i elden riktigt så längtar man tillbaka igen.

Vi fick vänta i tre och en halv timme innan vi kom iväg med tåget. Hela natten reste vi uppåt högländet och klockan nio på morgonen den 7 var vi framme vid Lerida. Där skulle vi ha bussar för vidare transport till byn Peñalba. Då dessa inte skulle komma förrän framåt eftermiddagen fick vi order att lägga av packningarna på en av ”ramblorna” som går från Centralen in mot centrum av staden. Då vi var ganska trötta efter tågresan föredrog de flesta att sova i gröngräset som kantade ramblan, obekymrade om de nyfikna som i hundratals betraktade soldaterna.

Vi svenskar tog oss en promenad in mot centrum. Komna mitt för en poliskasärn hördes plötsligt ett rop: ALTO. Vi vände oss om. Fyra Guardia Asalto – regeringspoliser – kom emot oss och uppmanade oss att komma till ingången av kasärnen. Därefter tillfrågades Yngve om man hade licens för pistolen som han bar. Nej, svarade Yngve och fick beskedet att han i så fall inte hade rätt att bära vapnet. Vi replikerade att vi var på väg till fronten. Hjälper inte ett dugg, sade de. För att inte ställa till trassel gick vi tillbaka till bataljonen och lämnade vapnet till vår kapten.

Detta är resultatet av de senaste direktiven som kommunisterna bär ansvaret för. Man går in för att avvärja de anarkistiska milicianos på korta eldvapen. Att detta inte möts av någon glädje bland grabbarna förstår ju var och en och detta blir under sådana omständigheter en del av det brännstoff som samlas och som kan bli farligt då en ny sammanstötning är synnerligen riskabel för arbetarklassen i Spanien. Men jag slutar nu med kommentarer över utvecklingen i Spanien. Den är så labyrintartad att det för närvarande är svårt även för personer som står i ledningen för de olika grupperna att kunna förutsäga utvecklingen.

— — —

Nu hade bussarna kommit och så bar det iväg till Peñalba. Vid de första husen stod det flickor tillhörande Juventudes Libertarias med en svart-röd fana och hälsade oss välkomna till byn

med allsång. Efter det de sjungit färdigt tågade de till torget i byn där en 16-års flicka höll ett kortare anförande till bataljonen samt slutade med att hälsa trupperna välkomna till byn.

Klockan var tio när en lastbil med mat från grannbyn Bjaralos anlände. Det är inte precis dålig mat som består trupperna. Först en stuvning bestående av potatis, ärter och kött och därefter soppa, ett halvt kilo mjukt bröd och två kokta ägg per man. Jag skulle vilja se den som kan gå hungrig från den skaffningen. Vi kunde knappast säga detsamma om den mat som bestods oss när vi låg och gjorde värnplikt vid Rosersbergs skjutskola.

Efter det vi ätit marscherade vi till en lada i utkanten av byn där vi slafade över natten. Klockan sju gick reveljen och klockan åtta var det "Café-con-leche" – d.v.s kaffe med gräddor plus ett halvt kilo mjukt bröd. Ungefär en halv liter kaffe på man eller så mycket man orkade få i sej. Alla brukar ta emot kaffe på tallriken vi är utrustade med. Därefter brytes brödet i bitar och lägges i och så ätes det hela med sked precis som soppa. Det är en typisk spansk sedvänja bland milicianos och smakar inte så dumt – försök.

Klockan ett var det skaffning igen – kött och potatis, bröd, vin och en stor apelsin på man. När vi var färdiga även med det målet började vi utrymma ladan som vi legat i på natten från en massa åkerbruksredskap och göra den iordning till kasärn. Det blev skapligt när vi beslagtagit en de presenningar och halm från bönderna. Vi tillbringar dagarna med granatkastning tills vi får gevär och kulsprutor. Bristen på sådana är stor på Aragonfronten, så vi måste lämna varje gevär kvar vid fronten när vi lämnar densamma. Allt fattades vid denna front och det material som finns är i högsta grad bristfälligt. Trots detta skriver Ny Dag att det ingenting görs vid Aragonfronten, men jag kan försäkra att även om vi plockade hit alla de svenska pojkar som för närvarande finnes vid Madrid och stack åt dem de rostiga gevär och gamla karbiner, som vi var utrustade med, samt lät dem gå till attack utan stålhelmar, som vi fick i Sankta Queteria den 13 april, så skulle det nog inte vara så många kvar av grabbarna. Om det är så att Ny Dag betvivlar mina ord kan man där vända sej till broderorganisationen i Spanien som säkert innehar siffror över de förluster som åsamkades oss vid Huesca den 13 april 1937.

Det vill till att storma skyttegravar som fascisterna har hållit i över ett halvt år. Skyttegravar som är väl befästa, försvaras med massor av maskingevär, artilleri, tanks och flygplan med bomber och kulsprutor ombord. Det är ännu svårare om man som vi endast har karbiner och gevär och bara ett tiotal kulsprutor som vardera gör 200 skott i minuten endast. Så länge som det inte kommer krigsmaterial till Aragonfronten blir det ej heller något resultat.

Jag slutar för denna gång. Bredvid mej sitter Yngve som har lyckats köpa en ny pistol av en svensk kamrat och nu sitter och oljar in den. Han säger att det ska bli intressant att pröva pistolen när vi kommer ut i skyttegravarna. Vi blir antagligen inte så gamla här i Peñalba.

En hjärtlig hälsning till alla klubbister och partikamrater.

För socialismens seger

Harry Norrblom

Avantgardet 16-37 (s 13)

Frontkämpe överfallen på kommunistiskt möte Filip Forsberg desertör?

Vid det av kommunisterna anordnade mötet i Vasaparken i Stockholm, där man hälsade några blesserade frontkämpar välkomna hem, inträffade en händelse, som ställer den kommunistiska mentaliteten i en konstig dager.

En av åhörarna var den för någon månad sedan från den spanska aragonfronten hemkomne milismannen *Yngve Andersson*. Han har legat i främsta linjerna i intensiv kamp mot de

välbeväpnade francotrupporna under sju månaders tid och har naturligtvis varit utsatt för dödsrisk vid flerfaldiga tillfällen. Att han kom hem från äventyret med endast en liten blessyr berodde sannerligen inte på att han dragit sej undan och visat sig feg.

Trots detta har han figurerat i de kommunistiska bladen som desertör och förrädare i likhet med de övriga, Hagberg, Stenborg och Ahlstrand, som kommit helskinnade hem efter en tapper insats i de spanska striderna.

Att det kommunistiska skället inte varit utan verkan visade det intermezzo sin avslutade ”välkomstmötet”. Någon bland publiken ropade plötsligt att där stod en fascist, och det dröjde inte många sekunder förrän Yngve Andersson var omringad av en ursinnig hop, som gick löst på honom med knytnävarna. Då han insåg att det var lönlöst både att försvara sej och att få hopen att ta reson föredrog Yngve Andersson att tillkalla en polis, som tillsammans med några kolleger eskorterade frontkämpan till polisstationen, utanför vilken samlades en skrämmande massa, som fordrade ”fascistens” skalp.

Det är inga uppbyggliga skådespel kommunisterna ställer till med. Och man frågar sej hur det kan hända att just Yngve Andersson råkade ut för de församlades illvilja. Den som gav signalen till det skändliga överfallet måste antingen vara fascistisk provokatör eller också en som genom den kommunistiska pressens vrålskäll uppfattat det som sin plikt att ”oskadliggöra sabotörerna”.

Vilken åhörare som helst vid de kommunistiska mötena löper givetvis samma risk att bli överfallen om våldsdådet mot Yngve Andersson var en tillfällighet. Det behövs bara att en vettvilling ger hals och kastar ett smädesord, och så är det färdigt. Tjekametoderna omplanterade på svensk botten.

Vi vägrar dock tro, att det var en tillfällighet som gjorde att just den, som den kommunistiska pressen smädat och smutskastat, råkade ut för överfallet. Visserligen har vi tidigare här i landet varit förskonade från den sorts ”argumentväxling” arbetarrörelsens olika grupper emellan, men den kommunistiska pressens stämplande av politiska motståndare inom arbetarklassen som fascister, desertörer och sabotörer måste ovillkorligen snart leda därhän.

Det är sådana element som hycklande bjuder ”enhetsfront”, vi betackar oss sannerligen för något som helt samröre med den sortens ”frihetskämpar”.

— — —

Apropå desertörer. De förutvarande kommunisterna Stenborg och Ahlstrand, som – säkerligen med rätta – betecknades som de tapparaste bland de tappra så länge de låg i främsta linjen vid Madrid, blev plötsligt vid sin hemkomst smädade och fråntagna sitt kommunistiska medlemskap.

Vad hade inträffat?

Man säger från kommunistiskt håll att de smet från sina kulsprutor. Det är en uppenbar lögn. Sanningen är den, att de två redan tidigt begärt att bli överflyttade till den anarkistiska Duruttikolonnen, känd över hela Spanien för sin tapperhet. När de efter sju och en halv månad äntligen fick permission begav de sej till krigsministeriet i Valencia och fick där en rekommendationsskrivelse till kolonnen, underskriven av Ivan Faludi.

De kom tillbaka till linjerna någon dag över permissionstiden. Att de inte ämnade smita från kulsprutorna visar väl det faktum, att de självmant kom tillbaka, trots att de visste, att de skulle erhålla disciplinstraff för att de varit borta för länge.

Men de straffades inte för att de varit borta en dag för länge utan de ställdes upp framför bataljonen och utpekades som *trotskister* – fast de knappt visste vad detta betydde. En

angivare hade varit framme och talat om att de uppsökt Faludi, vilken trots sin framskjutna ställning inom republiken var stämplad som trotskist.

Fem veckor fick de tillbringa i fängelse sedan de kroppsvisiterats och förutom att deras ringa ägodelar konfiskerats – d.v.s. stulits av den kommunistiska polisen – även den av Faludi underskrivna rekommendationsskrivelsen hittats och fråntagits dem. Maten var synnerligen dålig och någon förbättring i kosten kunde de inte åstadkomma då de totalt saknade penningmedel.

En dag kommer en högstående militär och inspekterar fångarna. Han pekar på Stenborg och Ahlstrand och utbyter på tyska några meningar med fångbefälhavaren. Då han emellertid märker att de båda svenskarna begriper vad han säger, övergår han till ryska språket.

När han gått talar en av medfångarna om att nu har de båda svenskarna råkat illa ut. Nu skall de buras in i enskilda celler för resten av kriget.

Detta tyckte givetvis de båda svenskarna vara en meningslös tillvaro, varför de på natten helt simpelt rymde ur häktet och efter tusen och en svårigheter togs sej ned till Valencia. Där uppsökte de den svenska konsuln, som ordnade med hemresa, först med ett engelskt krigsskepp till Marseille och sedan med tåg till Sverige.

Nu är de stämlade som desertörer. Genom ett missförstånd av det ena eller andra slaget har de tvingats att utbyta fronttjänsten mot fängelset. Och vad kan en frontkämpe – han måste vara aldrig så dödsföraktande och skicklig i vapnets bruk – utföra för nytta i kampen mot fascismen om han ligger berövad sina vapen i en skum fängelsehåla?

Förstår man inte orimligheten i sina påståenden så är man på kommunistiskt håll mer än lovligt korkad. Faktiskt har man på den kanten mer anledning att kalla *Filip Forsberg desertör* än man har det att benämna Yngve Andersson, Hagberg, Stenborg och Ahlstrand så. Forsberg var ju nere i Spanien på nådigt tillstånd av den republikanska regeringen och förmodligen på bekostnad av denna. Han skröt i en borgerlig aftontidning av halvnazistisk läggning väldeliga med att han kört en ambulansbil några kilometer och att han vågat ge sej fram till de främsta ställningarna. Men varför i herrans namn, om han nu är så styv i korken som han utger sej för att vara, *reste han därifrån*? Kunde inte hr Forsberg ha stannat och visat medlemmar och andra hur en verklig frontkämpe handlar? Då, men först *då*, hade han haft anledning att slå ned på dem som dock offrat arbete och utkomst här hemma, med egna medel tagit sej till Spanien och med risk för liv och lem öga mot öga mött fascismen-kapitalismen i francobanditernas blodbesudlade skepnader.

Avantgardet 17-37 (s 15)

Kommunisterna och Spanien

Harry Norrblom, medlem av Enskedes socialistiska ungdomsklubb och tidigare ordförande i stockholmsdistriktet, har kommit tillbaka hem efter att ha deltagit i den spanska folkarméns strider mot fascisterna vid Aragon- och Huescafronterna, ett halvår.

Han togs emot av en skara ungdomsklubbister på Centralens perrong och på lördagskvällen efter hans hemkomst ordnades en välkomstfest i ungdomsklubben Reveljs lokaler på Söder. Från en mängd organisationer ligger ansökningar inne om föredrag av den omtyckte klubbisten och han kommer inom det snaraste att sändas ut på talturé över landet.

— — —

Kommunistpressen har ju sitt särskilda sätt att hälsa dem som vågat sina liv i kampen för socialismens Spanien välkomna tillbaka. Norrblom överöstes med en salva skällsord. Han är naturligtvis desertör och man skriver bl.a. ordagrant följande i Ny Dag för den 3 sept.: "... Han har aldrig tillhört Internationella Brigaden eller spanska folkarmén och man kan inte

begära avsked ur en armé som man aldrig tillhört. Han har varit med vid Aragonfronten under de månader då ingenting hände där, men reste hem när det skapades ordning vid denna front och när regeringstrupperna gick till anfall.”

Om Yngve Andersson – en av de övriga socialistiska frontkämparna som kommit tillbaka efter att ha tröttnat på att så gott som vapenlös vara mål för fascisternas flygbomber, kul-sprutor och artilleri trots att det bevisligen finns vapen i det ”fredliga” Barcelona – har ju Ny Dag tidigare skrivit spaltlånga hetsartiklar. Nu har Arbetar-Tidningen i Göteborg – också den kommunistisk – tagit upp tråden och talar om att Yngve Andersson ljuger när han påstår att han deltagit i aktiv kamp på Aragonfronten i fem månader. POUM:s trupper har ägnat sig åt dagdriveri bakom fronten i stället för åt militära övningar och kamp.

— — —

Det är tacksamt att mötas på detta sätt efter att man med egna medel tagit sej ned till Spanien, slutat sitt arbete här hemma och riskerat sitt liv under blodiga bataljer därnere. När Avant-gardet vågade framkasta en förmodan att många av dem som genom den kommunistiska värningsbyrån utan kontroll reste till Spanien var lycksökare och inte mycket att lita på – vilket sedermera har visat sej vara riktigt då en hel del aldrig kom längre än till Paris innan de rymde eller hemskickades – så smädade vi de frivilliga. Men när den kommunistiska pressen tävlar om att överösa sådana, som bevisligen gjort sin insats i striderna därnere och som är kända som nyktra och skötsamma arbetarpojkar (framförallt det tidigare vilket man inte kan beskylla många av den kommunistiska värningsbyrån utrustade för) med kaskader av ovet då talas det tyst om smädelse.

På senare tid har det vänt åter kommunister från Spanien. En del utan några som helst blesyrer eller magvärkar eller örsprång, ifall nu detta skall vara avgörande om en frontkämpa är desertör eller inte. Men dem talar man så tyst om i kommunistpressen. De tillhör nämligen inte de socialistiska organisationerna.

Den där Dahlberg, som man gav sådan plats i Ny Dag har alldeles tystnat. Varför får han inte fortsätta? Var han när allt kommer omkring inte den stora attraktionen? Vi har hört oss för litet varstans utefter de republikanska frontlinjerna men Dahlberg är ett okänt namn därnere. Och man tycker det är underligt att hans stordåd skett så i tysthet därnere när de här basunerades upp så ståtligt. Helst vid den enligt Ny Dag totalt händelselösa Aragonfronten. Var han en bluff?

Vi vill inte tillgripa samma metoder som kommunistpressen och tror därför att Dahlberg skötte sina åligganden som alla de andra frontkämparna. Han slogs med dödsförakt, slet och led som en hund. Han gjorde sin insats. Men att han skall framhållas som en hjälte bara för att han har en annan syn på folkfronten än de socialistiska frontkämparna under det att dessa senare skall behandlas som kräk, det är det vi vänder oss emot.

Vi hade ett diskussionsmöte med kommunisterna innan Norrblom och hans kamrater reste till Spanien. Vi utmanar igen, men den här gången skall vi inte vara så snälla som då. Vad som försiggår från kommunistisk sida i spanienfrågan är så upprörande brottsligt att det måste sägas ut ordentligt.

Vi utmanar till diskussion!

Avantgardet 18-37 (s 7, 12)

Harry Norrblom:

HUR jag lämnade Spanien och VARFÖR

Nu ska du skriva så fort du kommit över gränsen, så att vi får visshet om att du inte råkat illa ut. Det var Maja – CNT:s kvinnliga hallåman – som ropar de orden efter mig när jag den 14 augusti stod i begrepp att avmarschera från Casa CNT-FAI i Barcelona. Några kamrater skulle följa med till stationen och hjälpa mig att bära mitt bagage

Som vi hugger tag i ”prylarna” slocknar plötsligt ljuset överallt och sirenerna tjuter. Jag drar till med en kötted där de spanska fula orden är inbakade som russin i en svens grovbulle. Nu är det alarm igen. Fascistflygarna lämnar inte Barcelona någon ro. De sista fem dygnen har det varit ett par, tre alarm varje natt.

Vi få order att dra oss ned i vestibulen ifall det skulle hända att en bomb letar sig in genom taket. Casa CNT-FAI är en modern skyskrapa på sju våningar, förut tillhörande spanska arbetsgivarföreningen men numera högkvarteret för anarco-syndikalisterna i Katalonien.

När vi kommit ned i vestibulen är denna full med folk som tagit sin tillflykt till byggnaden. Den var, om inte ett absolut säkert skydd så dock säkrare än de omkringliggande låga bostadshusen.

Efter en och en halv timme tändes återigen belysningen och sirenerna meddelade genom ihållande visslingar att faran var över för denna gång. Hur många som dödades fick jag inte reda på före avresan men de lömska överfallen brukade kräva åtskilliga offer bland civilbefolkningen.

Nu bar det iväg i en av Barcelonas otaliga droskbilar, vacker bemålad i CNT-FAI:s färger, svart och rött. Jag tittade på tidtabellen – klockan 9,45 på kvällen skulle tåget till Port-Bou gå men den blev både tio och elva innan det bar iväg. Att säga att vagnarna skakade är ett mildt uttryck för den vibration, som de till oval form nötta hjulen åstadkom. Jag kände mig faktiskt mörbultad som en biff när vi efter åtta timmars färd var framme i den spanska gränsstationen Port-Bou.

Mitt bagage rotades igenom med största sorgfällighet. Polisen till och med provspelade en grammofonskiva som jag hade med mig. Det var förresten anarkisthymnen Hijos de Pueblo som man andäktigt lyssnade på för att utröna om det inte här och där förekom något annat än bara musiken. Tänk om jag varit resande i grammofonskivor – vilket jobb man hade fått.

Man såg lite fundersam ut när jag presenterade mina papper på att jag fått tillstånd av armékommandot att resa tillbaka definitivt. Men inför stämplarna föll man till föga och kl. 8,30 reste jag vidare med tåget över till den franska gränsstationen Cerberé.

Där blev det ett flängande när vi kom. Vi var omkring ett femtiotal milicianos representerande hela Europa. Endast jag var från Aragon-fronten – de övriga kom från internationella brigaden vid Madrid. Efter lång väntan – inte mindre än fem timmar – kom gränskontrollanten tillbaka från Perpignan med order att vi skulle medfölja två-tåget till Perpignan och hämta våra passböcker hos kontrollpolisen för ”Extranjous” (utlänningar).

Där fick vi våra namn uppropade och blev antecknade i en liggare. Även passfoto fick vi lämna så man har nog inte stora utsikter att komma över gränsen till Spanien igen om man skulle få lust att återresa.

När jag var på tur att få mitt pass uppstod det ett väldigt diskuterande bland madridgrabbarna över att jag fick resa hem. Enligt vad jag förstod var detta endast förebehållet grabbarna i

internationella brigaden efter de nya bestämmelserna. Ledaren för kolonnen, som var politisk kommissarie, kom fram till mig och bad att få se på mitt papper på att jag fått tillstånd till återresa. Han blev mycket förvånad när han fick se mina papper och sade åt sina kamrater att han fann det hela mystiskt.

Så fick madridgrabbarna ett kuvert var, innehållande pengar för hemresan samt en biljett för tågresan till Paris. Jag fick ta mej hem bäst tusan jag kunde. Om detta emellertid en annan gång.

Varför görs det en sådan skillnad? Varför är inte den ene frivillige lika god som den andre? Uppsåtet var väl dock lika för oss alla när vi lämnade våra jobb och tog farväl av våra närmaste och åkte ned till Spanien? Vi på de övriga frontavsnitten beskylldes överlag för feighet under det alla de som sorterar under folkfronten är hjältar. Men alla svenskar på exempelvis Aragonfronten har varit sårade och intagna på sjukhus. Hade vi velat ta vår Mats ur skolan då hade vi kunnat det. Men vi föredrog att på nytt gå till fronten. Är det bevis på feighet?

Är det bevis på mod återigen när man som i Santander deserterar med vapen och allt till fascisterna och regimen i staden schappar därifrån på ett engelskt krigsfartyg? Eller när man som i Gijon endast tack vare att milisen gjorde uppror och ryckte till sig makten kunde förhindra att staden utan motstånd gav sig åt francobanditerna?

Förspelet till dessa två händelser bär kommunisterna ansvar för. Santander hade aldrig behövt falla och tillståndet i Gijon hade aldrig behövt blivit som det är om man inte från kommunistiskt håll motarbetat de anarkistiska organisationerna för att förhindra att de skulle få inflytande i krigsrådet i den baskiska provinsen. Nu byggde man i stället försvaret på polisen och de borgerliga officerarna, som visserligen försetts med små stänk av rött i form av sovjetstjärnor här och där på uniformerna men som bara väntade på ett tillfälle att bekänna en färg som sannerligen inte var röd.

Det återstår att se om folkfronten nu tar sitt förnuft tillfång och slutar med att uppställa väldiga polisstyrkor bakom fronten. Polisstyrkor, som ej är folket mera trogna än att de vid första bästa tillfälle deserterar till fascisterna med sina ryska gevär och kulspjut, som hade behövts så väldigt väl vid exempelvis den aragonska fronten.

Så länge de antifascistiska kämparna skall slåss vapenlösa mot de välutrustade fasciststyrkorna bara för folkfronten inte litar på att demokratin skall bli bestående efter det fascisterna rensats ut, så länge borde man från kommunistiskt håll tala tyst om det spanska folkets ”verkliga” fiender och vänner.

Vi socialister tror att det spanska folket skulle vara mer betjänt av en klassfront mot fascismen. Där man utan krumbukter sade ifrån att det man slogs för var kapitalismens likviderande, jorden åt folket, industrins och bankernas socialisering, det månghundraåriga prästvåldets förintande, socialismens genomförande. Då skulle geisten bli en helt annan. Då hade man ett framtidsmål att slåss för.

Nu vet man inte vad som följer på en seger. Prästerna har fått tillåtelse att börja mässa igen i själva Madrid. I krigsledningen sitter borgerliga herrar, som absolut inte kan lita på i en strid klass mot klass. Folkets vänner spärras in i fängelser överallt. Kollektiviseringen tvingas upphöra efter det de anarkistiska regimerna i olika avsnitt genom kupper kastats ur sadeln. Provokationer och sabotage hör till dagordningen.

Rättas begreppen ut. Sättes socialismen som mål. Sättes vapnen i händerna på klasskämpar och övergår kommandot till sådana som vill en radikal omvälvning finns det hopp om att fascisterna rensas ut ur landet med det snaraste. Då skulle även jag och många med mig med

glädje på nytt ställa våra krafter, våra liv, till förfogande i det spanska folkets frihetskamp. Då skulle den internationella arbetarklassen gärna bistå både ekonomiskt och moraliskt.

”Den ryska revolutionens historia” skulle vara en lärorik lektyr för dem som i dag påstår att revolutionen i Spanien är en omöjlighet.

Avantgardet 21-37 (s 12)

Svinaktighet utan like

Den stalinistiska taktiken har förvirrat många under årens lopp, men kanske speciellt under den sista tiden. Enhet ropar man den ena minuten för att den andra hugga dolken i ryggen på den man vill enhet med. De vapen och metoder vi inom arbetarrörelsen trodde fascismen hade ensamrätt till har stalinisterna upptagit som sina och använder dem lika förträffligt som fascisterna. Den mentalitet som deras tidningspress skapat, ser ut att även i Sverige sätta ruskiga spår. Lögnen har blivit det främsta vapnet. Man sätter en ära i att hetsa mot olik-tänkande för att söka politiskt lönnmörda dem. Enbart omkring Spanienfrågan har hela knippen av lögn serverats. POUM är fascistiskt och vår rörelse i Sverige, som anser att POUM har rätt, då de vill socialismens seger, är följaktligen även fascistisk. Våra agitatorer är fascister – Flyg är mutad av fascismen och tjänar dess syften. Ny Dag väller ur sig dag för dag störtfloder av hets mot den socialistiska rörelsen. Taktiken skall fylla sin uppgift, att miss-tänkliggöra den oavhängiga socialistiska rörelsen, då den står i vägen för kominterns marsch till träsket. Lögnkaskaderna går också utan tvivel i en hel del av deras ungtkommunister. Socialisterna börjar man på vissa håll betrakta som arbetarförrädare. Från de högsta topparna ner till organisationsstyrelserna är man besmittad av denna ruskiga slånementalitet.

Nu senast kan vi anmäla ett utmärkt exempel från södra Sverige. Undertecknad, som genomfört några Spanienmöten tillsammans med syndikalisterna och även hade ett i Landskrona, fick där tillfälle att avslöja deras blockadtaktik gentemot de upplysningsmöten i spanienfrågan, som vi nu håller runt om i landet. Mötet i Landskrona, som gällde *Sanningen om Spanien* skulle arbetarna inte bevärdiga med besök. I Landskrona hade kommunisterna släppt ut ett rykte att jag tidigare hade varit ledande nazist! Flera arbetare frågade mej personligen efter mötet om detta var sant, så nog hade lögnen spritts med vindens hastighet.

Studieledaren stalinisten *Karl Salomonsson* hade fräckheten att vidarebefordra den åt till och med ledande syndikalister på platsen. Denna Salomonsson yttrade följande: ”Nästa gång ni ska ha ett möte i spanienfrågan såta hit en riktig människa. Då den syndikalistiska kamraten såg undrande ut, fick han den bestämda upplysningen att Nordfält är en f.d. ledande nazist! Efter en stunds polemik upprepade Salomonsson detta och påstod sig vara personligt bekant med undertecknad.

Denna smutspropaganda är precis sådan som den fascisterna använder sig av för att skapa förvirring bland arbetarna. Hela den socialistiska rörelsen vet, att undertecknad aldrig varit nazist, minst av allt ledande. Även många kommunister torde kunna bekräfta detta. Den kommunistiska organisationen i Landskrona har att ta avstånd från lögnen som spritts, och det offentligt, så att sanningen kommer till arbetarnas öron, vilka tidigare fått sig lögnen serverad. De har att stämpla Salomonsson som provokatör och därmed avlägsna honom från organisationen eller också bör de se till, att nämnda herre offentligt ber om ursäkt. Många av de arbetare vi kom till tals med, var mäktat förgrymmade över detta svineri. Arbetarrörelsen har inte plats i sina organisationer för provokatörer. En strejkbrytare får göra avbön – Salomonssons uselhet är lika stor och frågan må klaras upp. Vad säger exempelvis Edv. E. Persson i Sydsvenska Kuriren eller Filip Forsberg, som ju diskuterar halten bland kommunistungdomen? Har samma blockadmetod använts på övriga platser i södra Sverige?

Ungkommunisterna i Hälsingborg tog helt avstånd från dylik lögntaktik, flera av dem uttalade sin dom över sådana metoder. Varje ärlig arbetare måste också reagera – vilka metoder som helst går ännu inte i detta land. Vi är inte rädda att föra fram en mening, vi är inte rädda för att slåss mot vilken det vara månne, men vi fordrar att motståndaren bär blanka vapen.

Yngve Nordfält

Avantgardet 1-38 (s 6-7)

Natt vid Aragon

– Compañeros comer! Ropet ekar mellan kullarna, i ett enda tag blir det liv och rörelse i Gruppo Internacionals milicianos. Pojkarna strömmar ner från sina jordkulor, belägna i krönet på den halvcirkelformiga bergspositionen, som vår avdelning har besatt utanför byn Villa Franca. Åsnedrivarna har just anlänt till oss med varm mat, kött och potatis samt kaffe och ett vitt bröd pr man. Under det vi står i kö för att få vår del utportionerad kommer vår sergeant Herman Pick fram och lämnar orden till oss svenskar, om att vi skulle ha vakt mellan 10 e.m. och 4 f.m. Jag fick sista vakten mellan två och fyra. Som vi står där och talar kommer vår politiske kommissarie, anarkosyndikalisten Mitchell fram och meddelar sergeanten, att fem man skulle uttagas för patrulluppdrag. Vi svenskar, som hörde detta, bad att vi skulle få medfölja, men det avvisade kamrat Pick med orden: Ni är kulspruteskyttar och skall vara här i händelse att något inträffar. Ingenting att göra åt saken, så vi travade iväg till våra jordkulor och började göra i ordning för natten.

Vi svenskar hade slagit oss ihop med vår tyske kamrat Haffner och vårt ”hem” bestod av en utgrävd grop cirka två meter lång och två meter bred, ingrävd i sluttningen av den ena positionen, så att den därmed var bättre skyddad för artillerield. I denna grop slet vi och grävde vi i så fort vi hann för att komma längre in och få ett bombrum, som skulle skydda såväl för Musses bombflygare som det ofta återkommande aragonska regnet. Men marken bestod av skifferaktig materia, ganska hård, och verktygen var sannerligen inte av det bästa material. Efter en kort stund var korparna så tillstuckade att det hade gjort lika stor effekt om vi hade använt en trubbig järnstång och ”korpat” med. Men vi slet träget vidare, och två dagar före påsk var vi inne i berget en bra bit. Vi hade just fått vår post med ett tiotal svenska tidningar samt några brev från våra anhöriga. Dessa studerades och ventilerades ingående.

Men tiden fick. Sergeant Herman Pick kom och gav oss order att tiden var inne för vaktombyte. Kamrat Yngve var först i tur, han satte på sig sin vida spanska kappa, tog sitt gamla Oviedogevär och gick. Jag kunde inte låta bli att skratta, när jag såg efter honom. Man kunde näppeligen säga att han såg snygg ut i den säcksnittsskurna kappan. Det var annat än när man mötte Yngve om lördagskvällarna i Stockholm iklädd en välsittande ulster. Men det är ju huvudsaken i ett fälttågs strapatser att kläderna är slitstarka, att de tål den omilda behandlingen när man krypande skall orna sig fram på den steniga aragonska marken emot en fascistposition.

– Nu går vi och knyter oss, grabbar, sade Nisse Lätt. Dagen hade varit påfrestande med en olidlig värme och tungt skyttegrafsarbete, så vi somnade snart i vårt grop. Vid ett-tiden på natten vaknade jag med ett ryck – vad var det? – nu hördes det igen! En flygmaskin, en stor hejare måste det vara, ljudet steg och sjönk, kom tillbaka igen. Det var utan tvivel samma maskin vi hade hört flera nätter å rad, alltid kommande från Leridahållet. Det var ett tremotorigt bombaeroplan, som alltid dök upp varje natt om det var skapligt väder. Det brukade komma över våra ställningar med kurs emot Saragossas krigsindustri (Francos). Så fort den var över dessa verkstäder brukade det komma ett regn av bomber, så jorden skakade och i en väldig kaskad av exploderande luftvärnsgranater försvann det spårlöst för att dyka upp en timme senare på väg tillbaka över våra ställningar i riktning emot Lerida. Denna maskin, som tillhörde vår flygbas i Lerida, hade vi döpt till ”flygande holländaren”.

Jag tittade på klockan och fick se att den led emot två, det var bara för mig att göra mig i ordning för att avlösa posten. När jag hade stretat mig upp för positionen och kommit fram till maskingevärnsnästet, möttes jag av ett anrop, Halto! Consigna. Varpå jag svarade Huesca samt fick till svar Barcelona, varpå jag åter replikerade, denna gång Pina de Ebro. Detta med så många lösenord var en försiktighetsåtgärd i händelse av att någon soldat från motståndarsidan skulle ha möjlighet att höra ett lösenord och med hjälp av detta slinka igenom vår ställning. Ständigt ändrades dessa lösenord, vilket visar att man ej överlämnade något åt slumpen. Inget av vikt har inträffat, med de orden överlämnade posten vakten åt mig. Men du skall hålla ögonen öppna, det kan hända att vår patrull kommer tillbaka till våra linjer den här vägen.

Ja – så var det min tur att stå och stirra mot motståndarsidan i två timmar. Det var svart så man knappast såg handen framför sig. I ett blåste den kalla aragonska vinden emot ställningen. Kylan trängde rätt igenom den tjocka kappan, och efter en halvtimme frös man så tänderna hoppade polka i munnen. Rätt som jag stod där hörde jag vår ”flygande holländare” komma igen. Nu var den tydligen på väg till Saragossa för andra gången denna natt. Men nu var fascisterna på sin vakt! När maskinen passerade över våra ställningar slocknade alla ljusen över Saragossa och byn Villa Franca. Maskinen fortsatte fram till floden Ebro och med hjälp av den silvervita flodfåran, som fick utgöra kompass fram till staden Saragossa nådde han målet trots fascisterna försök att värja sig. Under cirka fem minuter var motorbullret av maskinens motorer fullständigt utdött, jag blev ängslig att han blivit tvungen att nödlända, men nej, där kom det – bomb! bomb! Ända fram till våra ställningar darrade marken under bombkaskaderna från ”flygande holländaren”, men även denna gång klarades sig vår man undan fascisternas luftvärnsartilleri och uppnådde utgångspunkten utan mankemang. Den nattens bombraid av vårt enda bombflygplan resulterade i att fascisterna fick flera kaserner och krigsmaterialfabriker jämnade med marken. Jag stod och filosoferade över att det skulle vara intressant att få träffa piloten på denna maskin, och föga anade jag då, att det skulle bli mig beskärt två månader senare på sjukhuset Ballfogona de Riucorp. Man kunde under dessa vaktposttimmar stå och filosofera över tillvaron och det öde som hade kastat en in i denna gigantiska kraftmätning mellan fascismen och spanska folket. Många gånger gled tankarna till kamraterna därhemma och man tänkte: nu ligger de i sköna bäddar och sover i lugn och ro, medan vi står här som antifascistiska vaktposter beredda att sprida död och förintelse över fascismens stormtrupper om de skulle visa sig.

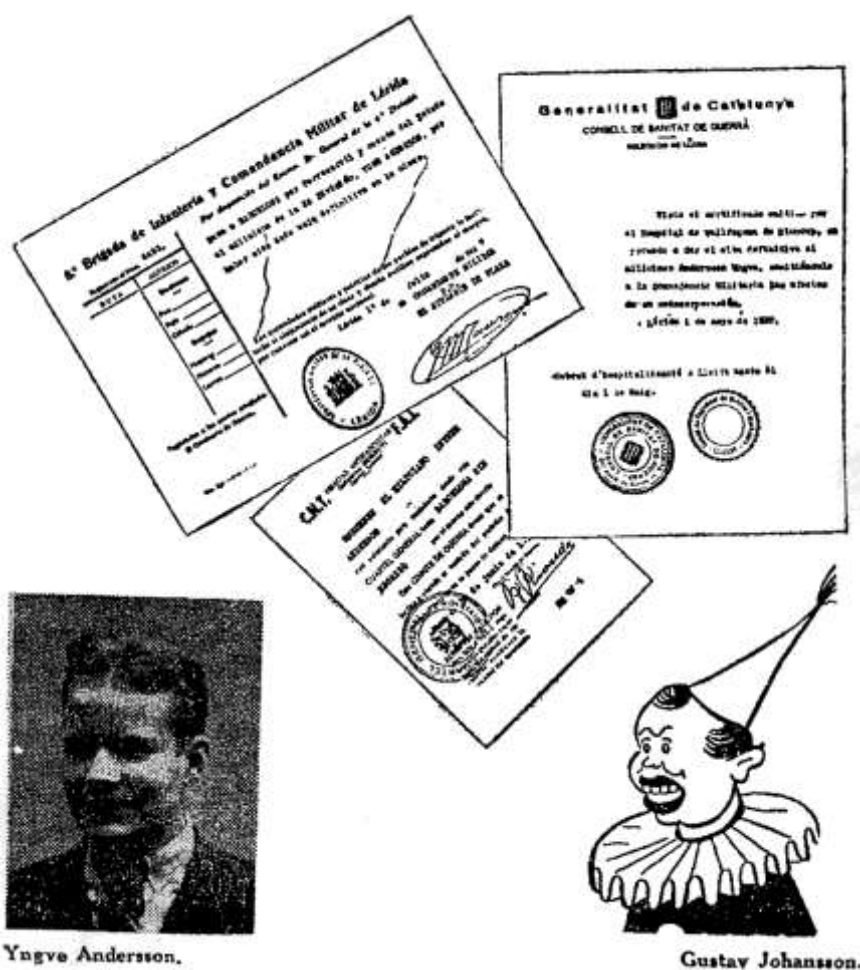
— — —

Men tiden går. Av vår spaningspatrull synes och höres ej något och rätt som det är, börjar de första tecknen till solens snara uppgång visa sig vid horisonten. Nu gick alarmen, jag blev avlöst av Nisse och skubbade ned för positionen, tog upp vårt maskingevär och så bar det upp i maskingevärnsnästet återigen, där jag och Nisse gjorde det klart för drabbning. För den utomstående förefaller det kanske konstigt att maskingeväret inte låg i ställningen under natten, men det berodde på att fascisterna aldrig angrep nattetid utan endast i gryningen, vidare ville vi inte utsätta det känsliga automatvapnet för den aragonska sanden, som alltid yr omkring överallt. Varje morgon klockan fyra upprepades denna procedur för att vi skulle vara beredda i händelse av att fascisterna skulle attackera. Vi fick dock ingen påhälsning av dem och när klockan led mot fem var det vi som fick traska ner igen och sätta igång med att värma upp maten, som var kvar sedan föregående dag. Klockan sju på morgonen kom vårt kaffe. Det var det bästa vi visste. En djup tallrik rymmande en tredjedels liter kaffe på man samt ett vitt bröd blev oss tilldelade. Brödet bröt vi sönder och lade i kaffet och sedan ”slevade” vi i oss kaffet med sked precis som vilken soppa som helst. Solen hade nu kommit upp en bra bit och värde gott. Vi lade oss på våra filter och lät solstrålarna bränna våra kroppar, men fascisternas aeroplan lämnade oss ingen ro, utan gång på gång var det att rycka till sig sin filt och rusa in i bombrummen för att fienden ej skulle ha möjlighet att iaktta var vi hade våra trupper förlagda.

Det fanns ett stort minus på detta frontavsnitt, och det var vattenfrågan. Vattnet var absolut odugligt att dricka i odestillerat skick. Vi fick vattnet riktigt destillerat, men på grund av de långa transportererna blev det dåligt innan det nådde oss. Många kamrater fick tyfus och utslag på handlederna samt sönderspruckna läppar, som en första känning med frontlivets besvärigheter på Frentes Aragon. Tiden går och mörkret lägger sig över ställningarna igen. Återigen på post och ljusen tänds i staden Saragossa – en ny natt – vad skall hända? Denna fråga gör man sig säkert på båda sidor, kramande gevären ständigt beredda att använda dem så snabbt och skickligt som möjligt. Kanske blir det en lugn natt, men oväntat kommer intet anfall och natten kan bli ett flammande helvete av spelande artilleri och smattrande kulsputeeld. Skådespelet kan stundom bjuda på ett vackert sceneri, men man väcks snabbt till verkligheten av de sårades jämmer och rop där de ligger blödande med avslitna lemmar – offer för civilisationens kulturprojektiler.

Avantgardet 1-38 (s 7)

Vad är sanning?

Yngve Andersson.

Gustav Johansson.

[Ovan det bildmontage – med avbildade dokument, samt foto av Yngve A och karikatyr av SKP:s Gustav J (som anspelar på hans verksamhet som revyförfattare, bl a åt Karl-Gerhard) – som man hänvisar till i artikeln – *Red*]

På ett möte som kommunisterna anordnade på Söder i Stockholm beskyllde Ny Dags redaktör Gustav Johansson och förre frontkämpen Lyberg vår socialistiske ungdomsklubbist Yngve Andersson att ha deserterat ur den spanska frontarmén. Kamrat Yngve Andersson visade de papper som vi avbildat ovan och som klart utvisar motsatsen. Lyberg ryckte till sig papperen och förklarade att han behärskade spanska språket. Till den kommunistiska publikens oer-

hörda glädje sade han sedan att papperen klart och tydligt gav anvisning att kamrat Yngve utvisats ur Spanien.

Nu hör ju till historien att Lyberg inte behärskar ett ord spanska. Men varför då i all rimlighets namn påstå detta? Och inte bara påstå det utan även blamera sej till den grad att han på det vidrigaste svärta ned en arbetarpojke och stridskamrat som gjort minst lika stor insats i kampen mot den beväpnade fascismen som han själv.

Vi hänvisar till de av oss avbildade dokumenten, som i översättning i ordningsdatum lyder om följer (Tvivlare kan ju vända sig till auktoriserade översättare för att få belägg för att vi över-satt riktigt).

[Generalitat de Catalunya Consell de Sanitat de Guerra ... delvis på katalanska – Red]

”Katalanska regeringen.

Sanitära krigsrådet

Delegationen i Lérida

På grund av intyg utställt av ”Hospital de Vallfogona de Riucorp” *beviljas militär mannen Yngve Andersson definitivt avsked* och skall han till militärkommandot återlämna sin utrustning.

Lérida [Lleida] den 1 maj 1937

(namnteckning)

Avlönades av sjukhuskassan till den 1 maj.

Stämpel: Katalanska regeringen – Sanitära krigsrådet – Delegation i Lérida.

Stämpel 2: Milisens avlösnings- och mobiliseringskommitté, Lérida.

[C.N.T. Milicias Antifacistas F.A.I. Columna DURUTTI ... – Red]

CNT-FAI

Antifascistiska Milisen.

Durrutti-kolonnen.

Huvudkvarteret

Milismannen Yngve Andersson är befullmäktigad att ge sig från detta huvudkvarter till Barcelona utan återkomst på den kortaste vägen.

Krigskommittén önskar att innehavaren av detta kort skall möta all nödvändig hjälp för att nå målet.

Vid fronten den 30 juni 1937

för Krigskommittén

R. Rianda.

Stämpel: Huvudkvarteret 26 divisionen

Denna permissionsedel gäller en enda gång och vi uppmanar alla kontrollmyndigheter verifiera vederbörandes identitet

[8.^a Brigada de Infanteria y Comandancia Militar de Lérida ... – Red]

Från 8:de infanteribrigaden och militärkommandot i Lérida.

Enligt uppdrag av högsta befälhavande generalen för fjärde divisionen, reser Milismannen Yngve Andersson tillhörande den 26 divisionen på statens bekostnad med tåg till Barcelona, då han *beviljats definitivt avsked*.

Alla militära och övriga myndigheter i de byar vederbörande passerar skall i behovsfall lämna hjälp, särskilt för att möjliggöra fortsättandet av resan, genom vilket de uppfyller en tjänst åt nationen.

Lérida den 1 juli 1937.

Militära befälhavaren genom
tjänstgörande adjutant
(namnteckning)

Stämpel: Militära kommandot i Lérida.

Vi frågar Gustav Johansson och Lyberg om det kan tänkas att en desertör och rymmare behandlas med en sådan omsorg som dessa *officiella* handlingar anbefaller? Utöver detta är att observera att Yngve Andersson – av vad som med all tydlighet framgår av sjukhusintyget av den 1 maj – redan då hade *rätt* att utträda ur armén och resa hem. *Men han valde att på nytt gå ut till fronten*. Handlar en desertör på det sättet? Kan exempelvis Lyberg visa liknande papper från *Folkarmén* på att han lämnat Spanien på ett sätt som är mer all right?

Efter detta hoppas vi för kommunisternas egen skull att de håller tyst med pratet om desertörer, om arbetarpojkar som verkligen vågat livet i kampen mot den beväpnade fascismen på Spaniens jord.

Lästips: Se Yngve Anderssons egen redogörelse varför han lämnade Spanien i *Folkets Dagblad* (24/7 1937). Artikeln har rubriken ”Varför jag for hem” och ingår som bilaga i artikeln [De glömdas armé](#).